

2005 M. ANGLŲ KALBOS MOKYKLINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ KOKYBINĖ ANALIZĖ

N. Burneikaitė, dr. I. Šeškauskienė

Įvadas

Analizės tikslai ir uždaviniai

2005 m. mokyklinio anglų kalbos egzamino rezultatų kokybine analize siekiama:

- įvardyti, kokie mokinių gebėjimai buvo tikrinami,
- nurodyti, kokiomis užduotimis buvo tikrinami įvardyti mokinių gebėjimai,
- komentuoti mokinių pasiekimų stipriąsias ir silpnąsias puses,
- teikti rekomendacijas mokytojams ir vertinimo instrukcijų rengėjams.

Medžiaga ir šaltiniai

Kokybinė analizė buvo atliekama remiantis 400 kandidatų darbų bei jų pagrindu atlikta statistinė egzamino rezultatų analize. Atliekant analizę taip pat remtasi kitais šaltiniais, kurių sąrašas pateikiamas leidinio gale.

Analizės struktūra

Kokybinė analizė skirstoma į tokias dalis:

1. klausymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
2. skaitymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
3. kalbos vartojimo testo rezultatų analizė;
4. rašymo gebėjimų testo rezultatų analizė;
5. rašymo užduočių (atsakymų) vertinimo pavyzdžiai;
6. bendrosios rekomendacijos mokytojams bei vertinimo instrukcijų rengėjams;
7. literatūra.

1. Klausymo gebėjimų testo rezultatų analizė

Klausymo testo specifikacija

Testo lygis

Klausymo gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus bendrojo kurso sakinio teksto supratimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos nustatytą kalbos mokėjimo lygį „Slenkstis“ (*Threshold*) (B1).

Testo formatas

Klausymo testas susideda iš trijų dalių.

Kiekvieną dalį sudaro įrašytas tekstas ir sakinio teksto supratimo užduotis.

Tekstų ilgis/trukmė

Klausymo testo trukmė yra 20 minučių. Visų trijų tekstų klausomasi po du kartus.

Punktų skaičius. Taškų skaičius

Klausymo teste yra iš viso 30 punktų. Maksimalus surenkamų taškų skaičius – 30.

1 užduotyje – 6 punktai, 6 taškai.

2 užduotyje – 6 punktai, 6 taškai.

3 užduotyje – 9 punktai, 18 taškų. (punkto svoris – 2 taškai)

Tekstų tipai ir žanrai

1 tekstas – mišraus tipo tekstas su samprotavimo elementais; informacinė pažintinė radijo laida / pokalbis;

2 tekstas – mišraus tipo tekstas; informacinė pažintinė radijo laida / interviu;

3 tekstas – informacinis tekstas; reportažas / interviu.

Tekstų pobūdis

Tekstai (tekstų ištraukos) yra adaptuoti autentiški tekstai, jų kalba bendrinė, tempas natūralus.

Tikrinami gebėjimai

– suprasti pagrindines mintis (1 ir 2 užduotis),

– suprasti detales (1, 2 ir 3 užduotis),

– išskirti ir atrinkti informaciją (1 ir 3 užduotis).

Užduočių tipai

1 užduotis – uždarojo tipo: rasti ir pažymėti teksto turinį atitinkančius ir neatitinkančius teiginius.

2 užduotis – uždarojo tipo: parinkti reikiamą atsakymą/teiginį iš kelių pasirinkčių.

3 užduotis – atvirojo tipo: įrašyti į sakinius praleistus žodžius, frazes.

Tekstų temos

Klausymo testo tekstų turinys atitinka šias egzamino programoje numatytas temas ir potenius:

1 užduotis – visuomenė ir valstybė (šalių visuomeninio gyvenimo bruožai, šventės ir tradicijos).

2 užduotis – dienos įvykiai (kultūros įvykiai); kultūra.

3 užduotis – jaunimo gyvenimas (santykiai su bendraamžiais, laisvalaikis, problemos); kultūra, mokslas ir technika, iš mokslo žmonių gyvenimo, naujaisi moksliniai tyrimai.

Vertinimas

Vertinant atvirosius klausymo testo punktus, rašybos klaidos nevertinamos, jei jos nekeičia žodžio/sakinio gramatinės formos ir/ar reikšmės/prasmės.

Klausymo gebėjimų tikrinimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Klausymo testo rezultatų vidurkis.

Kaip matyti iš klausymo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 3 diagrama 2 p.), klausymo testo rezultatų vidurkis yra 17,40 taškų (iš 30 galimų).

Pirmoji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus pirmosios klausymo užduoties sunkumas yra 74,23. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo gana lengva. Šios užduoties skiriamoji geba 39,58, tai reiškia, kad ši užduotis gerai atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų.

Patys lengviausi šios užduoties punktai buvo 1 ir 5 (sunkumas atitinkamai 94,49 ir 91,48). Norint teisingai atsakyti į 1 punktą, tereikėjo teisingai atrinkti ir susieti skaičius (500-2000), o norint atsakyti į 5 punktą – susieti punkto informaciją ir sakinio teksto informaciją, perteiktą tais pačiais žodžiais. Mokiniai lengvai atpažino tarptautinius žodžius *alcohol* (liet. alkoholis), *serve* (liet. serviruoti, patiekti).

Vertėtų pastebėti, kad plačiai vartojami tarptautiniai žodžiai, kurių atitikmenys yra gimtojoje kalboje, labiau būdingi A1 ir A2 lygio sakininiams tekstams, o mokyklinis egzaminas orientuojamas į B1 lygį. (Daugiau apie klausymo testų lygius žr. 2.). Tačiau lengvesnių unktų įtraukimas gali būti pateisinamas ir tikslingas, siekiant suteikti kandidatams šiek tiek psichologinio komforto.

Šios užduoties 2 punktas buvo vidutinio sunkumo (sunkumas 49,37). Nors mokiniams tereikėjo išgirsti tą patį žodį, kuris buvo pateiktas punkte, jiems matyt sunkumų sukėlė pats leksinis vienetas *luxurious*. Nors šio žodžio šaknį galima būtų atpažinti kaip tarptautinio žodžio šaknį (liet. artimas žodis, pvz., „liukso klasė“), ne visi mokiniai lengvai atpažino šį žodį, greičiausiai dėl būdvardžių sudarymo priesagos – *ious*.

Antroji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus antrosios klausymo užduoties sunkumas yra 63,20. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio (normalaus) sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba yra 18,89;

tai reiškia, kad ši užduotis nepakankamai gerai (blogiau nei pirmoji užduotis) atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų.

Kaip ir pirmojoje klausymo užduotyje, lengviausias buvo toks punktas, kuriame reikėjo išgirsti skaičių (1 punktas, sunkumas – 97,49). 2 punktu reikalaujama išgirsti datą. Jis taip pat buvo labai lengvas (sunkumas – 89,47). Šio punkto neigiama skiriamoji geba (-2,50) rodo, kad jis netinkamai atskyrė stipriuosius ir silpnuosius kandidatus, t.y. kai kurie stiprieji kandidatai į šį punktą atsakė klaidingai, o kai kurie silpnieji kandidatai – teisingai. Galima spėti, kad taip įvyko todėl, kad kai kurie stiprieji kandidatai teisingai išgirdo frazės pradžia, bet nesugebėjo išgirsti frazės pabaigos (*was built and sunk*), kur pateikiama teisingam atsakymui reikalinga informacija.

Gana sunkus buvo šios užduoties 4 punktas (sunkumas – 36,84). Mokiniai greičiausiai apsiribojo tuo, kad atpažino tam tikrą žodžių grupę (*industrial site*), ir nebesigilino į sakinių prasmę ir todėl suklydo. Užduoties punkto sakinio prasmė (*The Vasa is displayed at an industrial site in Stockholm*) ir girdimo sakinio prasmė skiriasi. (*When the Vasa moved five years ago from its industrial site, where it was undergoing active conservation in Stockholm, into its new 20-million-pound museum...*)

Pats sunkiausias šioje užduotyje buvo 6 punktas (sunkumas – 29,57). Mokiniai nesuprato, kad sakiny *Over 4 million visitors have seen the Mary Rose*, kuri jie perskaitė užduoties punkte, turi kitokią reikšmę nei sakiny *It won't be long before we receive the four-millionth visitor*, kuri jie išgirdo klausomame tekste. Sunkumų matyt sukėlė leksinė gramatinė konstrukcija *it won't be long before sth. happens*, kurios prasmės jie arba nežinojo arba nesugebėjo suvokti, remdamiesi minimaliu kontekstu, nes ši konstrukcija yra paskutinio girdimo teksto sakinio dalis.

Trečioji klausymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus trečiosios klausymo užduoties sunkumas yra 52,41. Tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio (normalaus) sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba yra 38,33; tai reiškia, kad ji gerai atskyrė stipriuosius kandidatus nuo silpniųjų (panašiai kaip ir pirmoji užduotis).

Lengviausi šioje užduotyje buvo 3 ir 6 punktai (sunkumas atitinkamai 88,7 ir 90,23), kuriuose reikėjo išgirsti skaičius, abiem atvejais tą patį skaičių (*three*). Reikia pastebėti, kad su skaičiais susijusios informacijos supratimas tikrinamas ir 1 bei 2 klausymo testo užduotyje. Su skaitine informacija susiję punktai mokiniams buvo gana lengvi.

Klausymo testo rengėjams ateityje vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tokios mažos apimties teste tokio pobūdžio informacijos supratimui skiriama kiek per daug dėmesio – šiame klausymo teste iš 30 taškų net 9 taškai skiriami už teisingą įvairių skaičių supratimą.

Sunkiausi šioje užduotyje buvo 2, 8 ir 9 punktai (sunkumas atitinkamai 11,03; 32,58 ir 23,31). Atlikus šios užduoties atsakymų kodavimą ir pervertinimą, paaiškėjo, kad 2 punktą dauguma mokinių bandė atlikti, bet atliko klaidingai (į tarpą įrašytas klaidingas atsakymas), o 8 ir 9 punkto apie pusė mokinių net nebandė atlikti (į tarpą nieko neįrašyta). Greičiausiai, jie nesuprato žodžio *boring* (8 punktas) ir žodžio *ladies* (9 punktas).

Kalbant apie 9 punktą, galima daryti prielaidą, kad daugeliui mokinių trūksta sociolingvistinės kompetencijos, jei jie nesugeba atpažinti oficialaus/formalaus registro frazės *please stay seated* ir/ar kreipinio *ladies*, juolab kad šis žodis yra tarptautinis ir jo formaliai artimas atitikmuo vartojamas kitose kalbose (plg. liet. *ledi*).

Šios užduoties vertinimo instrukcija numato lankstų vertinimą ir leidžia objektyviau įvertinti mokinių pasiekimus. Skiriami 2 taškai už atvirusius atsakymus leidžia geriau diferencijuoti priimtinus, iš dalies priimtinus ir visiškai nepriimtinus atsakymus. Pateikiame keletą diferencijuoto vertinimo pavyzdžių:

Punkto nr.	2 taškai	1 taškas	0 taškų
4	<i>intelligence, inteligenca, intellect</i>	<i>intelligent</i>	<i>mind</i>
7	<i>the longest</i>	<i>longest</i>	<i>long</i>
8	<i>boring</i>	<i>borringe</i>	<i>bald</i>
9	<i>ladies, women</i>	<i>lady, woman, womans</i>	<i>gentlemen</i>

Pamokoje vertinant atvirųjų užduočių atsakymus, jei punktui skiriamas vienas taškas, už iš dalies priimtina atsakymą galima skirti pusę taško. Pamokose taip pat būtina skatinti mokinius stengtis klausymo testo atvirosiose užduotyse daugiau dėmesio skirti taisyklingai gramatinei formai ir rašybai. Mokytojai turėtų patarti mokiniams taikyti tokias atvirųjų užduočių atlikimo strategijas: pirmiausia suvokti informaciją ir užrašyti žodį pagal prasmę, po to patikrinti, ar įrašyto žodžio gramatinė forma yra tinkama to sakinio gramatiniame kontekste, galiausiai – patikrinti rašybą.

Vertinimo instrukcijų rengėjai turėtų atsižvelgti į tarptautinę tokių užduočių vertinimo praktiką. Kai kurių užsienio šalių komerciniuose egzaminuose (pvz. University of Cambridge Local Examination Syndicate egzaminuose) atvirųjų klausymo užduočių atsakymų gramatikos klaidos būna baudžiamos. Rašybos klaidos kartais būna toleruojamos, tačiau kandidato atsakymo teisingumas neturi sukelti jokių dvejonų (daugiau informacijos www.cambridge-efl.org)

Lyginant 2005 m. klausymo testą su 2004 m. klausymo testu (žr. 4) galima pastebėti, kad 2005 m. testas geriau paskirstė mokinius, vadinasi, objektyviau įvertino jų klausymo gebėjimus (žr. Statistinės analizės 3 diagramą). 2005 m. klausymo testas labai panašiai koreliuoja su visa egzamino užduotimi kaip ir 2004 m. klausymo testas (koreliacijos indeksai atitinkamai 0,78 ir 0,80).

2. Skaitymo gebėjimų testo rezultatų analizė

Skaitymo testo specifikacija

Testo lygis

Skaitymo gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus bendrojo kurso rašytinio teksto supratimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį „Slenktis“ (*Threshold*) (B1).

Testo formatas

Skaitymo testas susideda iš trijų dalių.

Kiekvieną dalį sudaro rašytinis tekstas ir teksto supratimo užduotis.

Punktų skaičius. Taškų skaičius

Skaitymo teste yra iš viso 30 punktų.

1 užduotis – 15 punktų.

2 užduotis – 5 punktai.

3 užduotis – 10 punktų.

Kiekvienas punktas įvertintas 1 tašku. Maksimalus surenkamų taškų skaičius – 30.

Tekstų ilgis

Visų skaitymo tekstų (be užduočių) apimtis yra apie 1000 žodžių (galimas maksimalus žodžių skaičius – 1200).

Laikas

Skaitymo testui atlikti skirta 50 minučių.

Pastaba: egzamino programoje ir testo sąsiuvinyje numatomos 50 minučių, tačiau praktiškai mokiniai gali patys numatyti skaitymui skirtą laiką, nes skaitymo sąsiuvinis susegtas kartu su kitų testų sąsiuviniais, todėl egzamino administratoriai laiko kontroliuoti negali.

Tekstų tipai, žanrai, šaltiniai

1 užduotis – mišraus tipo tekstas su samprotavimo elementais; adaptuotas publicistinis tekstas / straipsnis iš žurnalo *The Scots Magazine*.

2 užduotis – mišraus tipo tekstas su samprotavimo elementais; adaptuotas publicistinis tekstas / straipsnis iš žurnalo *The Sunday Times Magazine*.

3 užduotis – mišraus tipo tekstas su samprotavimo elementais, adaptuotas publicistinis tekstas / straipsnis iš žurnalo *The Student Network*.

Tikrinami gebėjimai

- suprasti esminę informaciją (1, 2 ir 3 užduotis),
- suprasti pagrindines mintis (1 ir 2 užduotis),
- suprasti minties plėtojimo eigą (1 ir 2 užduotis),
- suprasti teksto detales, rasti tekste informaciją (3 užduotis).

Užduočių tipai

1 užduotis – įrašyti į tekstą praleistus žodžius naudojantis žodžių sąrašu.

2 užduotis – išdėstyti teiginius reikiama tvarka.

3 užduotis – sieti tekstą su teiginiu.

Tekstų temos

Skaitymo testo tekstai savo turiniu apima šias programoje numatytas temas:

1 tekstas – kelionės (miestai ir šalys, įvairiapusė informacija apie kraštą ir žmones); kultūra, menas; visuomenė ir valstybė (šalių politinio ir visuomeninio gyvenimo bruožai).

2 tekstas – jaunimo gyvenimas (laisvalaikis, sportas, santykiai su bendraamžiais); kelionės (įvairiapusė informacija apie kraštą ir žmones); šiuolaikinės informacijos priemonės (internetas, kompiuteris ir kitos informacinės technologijos).

3 tekstas – jaunimo gyvenimas (kasdienybė, santykiai su bendraamžiais, laisvalaikis, sportas); dienos įvykiai (kasdieniai kultūros įvykiai); jaunimo gyvenimas (laisvalaikis, sportas, ateities planai, darbas ir mokymasis).

Skaitymo gebėjimų tikrinimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Skaitymo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš skaitymo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 4 diagrama, 2 p.), skaitymo testo rezultatų vidurkis yra 17,24 taško (iš 30 galimų).

Pirmoji skaitymo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus pirmosios skaitymo užduoties sunkumas yra 58,83; tai reiškia, kad ši užduotis mokiniams buvo vidutinio sunkumo. Šios užduoties skiriamoji geba 48,22; tai reiškia, kad ši užduotis labai gerai atskyrė stipresnius kandidatus nuo silpnesniųjų.

Teisingai atlikta tokio tipo užduotis rodo, kad mokiniai taikė tinkamas tarpų užpildymo užduoties atlikimo strategijas: rėmėsi sakinio ir viso teksto kontekstu, nustatydami, kokį žodį pagal prasmę reikia įrašyti į tarpą; naudojosi sakinio lingvistiniu kontekstu nustatydami trūkstamo žodžio gramatinės ypatybes (kalbos dalį ir kt.).

Sunkiausiai mokiniams įveikiami buvo 13, 11, 4 ir 2 punktai.

13-ame punkte tik apie ketvirtadalis mokinių įrašė teisingą žodį *suitable* į sakinį *I was selected to be a (13) _____ person to take on the role...* Daug mokinių bandė įterpti žodžius *second*, *last*, *important*. Tai rodo, kad šie mokiniai netaikė tinkamų teksto supratimo strategijų, nesistengė suvokti viso teksto (ar teksto dalies) prasmės, jie apsiribojo tik sakinio ar netgi sakinio dalies/frazės lygmeniu. Jie tinkamai nepasinaudojo konteksto informacija ir nepasirinko tinkamo atsakymo. Tie mokiniai, kurie įrašė į tarpą žodį *important*, nesugebėjo pasinaudoti gramatiniu sakinio kontekstu – jie neatkreipė dėmesio į prieš tarpą esantį artikkelį *a* ir nepritaikė tinkamos artikkelio vartojimo taisyklės (skirtumas tarp nežymimojo artikkelio formų *a* ir *an*).

11-o punkto rezultatai rodo, kad tik trečdalis mokinių suprato teksto prasmę ir į tarpą *After this find and a (11) _____ discovery in 1984, it was thought that...* įrašė tinkamą žodį *second*. Įdomu būtų patyrinėti, ar šie mokiniai atkreipė dėmesį ne tik į teksto prasmę, bet ir į gramatinį šio žodžio kontekstą ir pritaikė šiame sakinyje pasireiškusią artikkelio vartojimo taisyklę (kelintinių skaitvardžių vartojimas su nežymimuoju artikkeliu). Apie ketvirtadalis mokinių bandė įterpti žodį *last*, greičiausiai, painiodami šį žodį su kitu – panašios reikšmės ir formos – žodžiu *latest* ir nepaisydami gramatinio konteksto (artikkelio vartojimo).

4-ame punkte tik trečdalis mokinių atsižvelgė ir į gramatinį sakinio kontekstą, ir į didesnės (nei sakinyje) teksto atkarpos prasmę. Į sakinį *It's a matter of (4) _____ everything along the way* šie

mokiniai įterpė žodį *learning*. Buvo nemažai tokių, kurie atsižvelgė tik į prieš tarpą esantį tekstą ir neperskaitė po tarpo esančio teksto, todėl tarpui užpildyti pasirinko žodį *chance*.

2-o punkto rezultatai rodo, kad tik trečdalis mokinių žino idiomatinę frazę *by chance / sth.happens by chance*.

Pirmosios užduties atsakymų detali statistinė analizė parodė, kad beveik į kiekvieną tarpą buvo bandyta įterpti visus sąrašo žodžius. Tai leidžia manyti, kad atlikdami šią uždutį kai kurie mokiniai tik bandė spėlioti, visiškai nesuvokdami teksto prasmės ir nepaisydami net minimalaus gramatinio konteksto.

Antroji skaitymo testo uždutis

Pagal statistinės analizės rezultatus antrosios klausymo užduties sunkumas yra 53,88; tai reiškia, kad ši uždutis mokiniams buvo vidutinio sunkumo. Šios užduties skiriamoji geba 39,50; tai reiškia, kad ši uždutis padėjo gerai paskirstyti kandidatus.

Kiek lengvesnis buvo šios užduties 3 punktas (sunkumas – 67,67), kiek sunkesnis – 5 punktas (sunkumas – 40,35), visi kiti punktai buvo panašaus sunkumo (sunkumas nuo 51,38 iki 57,39).

Teisingai atlikta tokio tipo uždutis rodo, kad mokiniai suvokia teksto loginius prasminius ryšius, minties plėtojimo eigą, minties rišlumą (koheziją), jie taip pat žino ir atpažįsta teksto dalių siejimo, teksto rišlumo (koherencijos) priemones.

Vistik mokiniai labiau linkę pasikliauti paviršinių teksto rišlumo priemonių supratimu ir nebūtinai gilinasi į prasmę. Tą rodo punktų detali statistinė analizė. Pavyzdžiui, 5 punkte nemažai mokinių pasirinko atsakymą C, apsiriboję tuo, kad atpažino teksto siejimo priemonę (*But the idea is the same...*) tačiau nesuvokę viso C teiginio prasmės bei jo sąsajos (nebuvo) su kitais pastraipos teiginiais. Gali būti, kad mokiniai nesuvokė frazės *either way* ir todėl nepasirinko atsakymo A.

<p>(4) _____ Should it be a sport or an athletic activity? Sport status could mean more funding, but it could also mean coaches lose some control in favour of school sports committees.</p> <p>(5) _____</p>	<p>A <i>Either way, it is being taken very seriously.</i></p>
	<p>C <i>But the idea is the same: to lead a crowd in support of an athletic team and to generate pride in the community.</i></p>
	<p>F <i>There is ongoing debate about cheerleading's classification.</i></p>

2 punkte nemažai mokinių pasirinko atsakymą D vietoje teisingo atsakymo E. Jie matyt taip pat apsiriboję tuo, kad atpažino jungiamąjį žodį *however* ir neskaitė viso sakinio, kitaip jie būtų suvokę, kad sakinio D mintis nėra priešinga visos pastraipos minčiai ir todėl negali būti jungiama šiuo jungtuku.

Trečioji skaitymo testo uždutis

Pagal statistinės analizės rezultatus trečiosios skaitymo užduties sunkumas yra 71,93; tai reiškia, kad ši uždutis mokiniams buvo pakankamai lengva, tačiau, nepaisant to, uždutis pakankamai gerai paskirstė kandidatus (šios užduties skiriamoji geba 33,92).

Labai lengvi šios užduties punktai buvo 1, 7 ir 8 (sunkumas atitinkamai 91,48, 78,70 ir 78,70). Kiti punktai buvo vidutinio sunkumo, sunkių punktų šioje uždutyje nebuvo.

Teisingai atlikta tokio tipo uždutis rodo, kad mokiniai taikė tinkamas detalaus supratimo ir teiginių siejimo su tekstu strategijas – jie ne tik ieškojo konkrečių leksinių vienetų atitikmenų, bet ir susiejo sakinius ar ilgesnius teksto vienetus pagal prasmę.

Dauguma mokinių turi adekvačius detaliojo supratimo gebėjimus ir taiko tinkamas detaliojo skaitymo strategijas. Tačiau statistinė analizė leidžia manyti, kad dalis mokinių visgi nesigilino į teiginių ar pastraipų prasmę, jie apsiriboję vien tik identiškų žodžių ieškojimu ir todėl parinko klaidingus atsakymus. Pavyzdžiui, 10 punkto teiginio prasminis atitikmuo yra pastraipoje D. Pasirinkusieji atsakymus B ir C mokiniai suklydo, nes punkto teiginio ir teksto sakinio/pastraipos prasmė nesutampa, nors juose yra tokie patys ar panašūs žodžiai (*their skills, new members*).

10 *In this club old members show their skills to new members*

- D *For the first meeting, they had existing club members prepare mouthwatering dishes to impress future members.*
- B *Community Services Committee encourages students to make use of their skills in the community.*
- C *The year began with Desserts Concert, now an annual event which forms part of the Welcome Week programme for newly arrived members.*

Lyginant 2005 m. skaitymo testą su 2004 m. skaitymo testu (žr. 4) galima pastebėti, kad 2005 m. testas daug geriau paskirstė mokinius ir daug objektyviau įvertino jų skaitymo gebėjimus (žr. Statistinės analizės 4 diagrama). 2005 m. skaitymo testas labai panašiai koreliuoja su visa egzamino užduotimi kaip ir 2004 m. skaitymo testas (koreliacijos indeksai atitinkamai 0,84 ir 0,83).

3. Kalbos vartojimo testo rezultatų analizė

Kalbos vartojimo testo specifikacija

Testo lygis

Kalbos vartojimo žinių ir gebėjimų tikrinimo užduotys atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus bendrojo kurso pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygį „Slenkstis“ (*Threshold*) (B1).

Tikrinami gebėjimai

Kalbos vartojimo testu tikrinamos kalbos vartosenos žinios ir gebėjimai jas taikyti (lingvistinės kompetencijos). Tikrinami tokie pagrindiniai gebėjimai:

- taisyklingai vartoti įvairias leksines ir gramatines struktūras, reiškiant įvairias semantines kategorijas, pvz., egzistencijos, požymio, kokybės, priežasties lyginimo, laiko, vietos, priešpriešos, būdo (semantinė kompetencija);
- siejant formą ir reikšmę taisyklingai vartoti įvairias vardažodžių ir veiksmažodžių kategorijas (gramatinė kompetencija);
- siejant formą ir reikšmę taisyklingai vartoti tarnybinius žodelius ir leksinius vienetus (leksinė kompetencija);
- taikant rašybos taisykles, taisyklingai rašyti žodžius (ortografinė kompetencija).

Kalbos vartosenos žinios ir gebėjimai jas taikyti tikrinami teksto lygmeniu, todėl šiam testui atlikti reikalingi tam tikri rašytinio teksto supratimo gebėjimai: suprasti esminę informaciją, pagrindinę mintį, detales; suprasti minties plėtojimo eigą; analizuoti teksto struktūrą bei jo siejimo būdą.

Kalbos vartojimo testui atlikti taip pat reikalingos tam tikros teksto supratimo strategijos: remtis atraminiais konteksto žodžiais siekiant atspėti nežinomų žodžių reikšmę; naudotis sakinio kontekstu siekiant nustatyti trūkstamo žodžio gramatinės ypatybės; taikyti žodžių darybos žinias spėjant žodžių reikšmę ir/ar sudarant žodžių vedinius.

Užduočių tipai

Kalbos vartojimo testas sudarytas iš trijų užduočių:

- 1 užduotis – parinkti/pažymėti žodį iš kelių pasirinkčių.
- 2 užduotis – transformuoti žodžio formą ir įrašyti į tarpus tekste.
- 3 užduotis – transformuoti žodžio formą ir įrašyti į tarpus tekste.

Punktų ir taškų skaičius

Kalbos vartojimo teste iš viso yra 40 punktų:

- 1 užduotis – 15 punktų, po 1 tašką už kiekvieną teisingai atliktą punktą;
- 2 užduotis – 15 punktų, po 1 tašką už kiekvieną teisingai atliktą punktą;
- 3 užduotis – 10 punktų, po 1 tašką už kiekvieną teisingai atliktą punktą.

Bendra surinktų taškų suma dalijama iš dviejų, todėl maksimaliai galima surinkti 20 taškų.

Vertinimas

Vertinant buvo atsižvelgiama į rašybos klaidas ir skiriama 0 taškų už atsakymus su rašybos klaidomis.

Laikas

Visam kalbos vartojimo testui atlikti skiriama 20 minučių.

Pastaba: teoriškai numatomos 20 minučių, tačiau praktiškai mokiniai gali patys spręsti, kiek laiko skirti kalbos vartojimo užduočiai atlikti, nes visi testai susegti į vieną sąsiuvinį.

Kalbos vartojimo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Kalbos vartojimo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš kalbos vartojimo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 5 diagrama, 2 p.), kalbos vartojimo testo rezultatų vidurkis yra 10,17 taškų (iš 20 galimų).

Pirmoji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 59,23.

Užduotimi buvo tikrinami tokie kalbos priemonių vartojimo gebėjimai: komunikaciniame kontekste (teksto lygmeniu) tinkamai vartoti veiksmažodžių laikus ir formas, artikeilius, įvardžius, prielinksnius,rieveksmius, jungtukus, skaičiaus ir linksnio kategoriją, panašiai rašomus, bet besiskiriančius savo reikšme žodžius.

Iš statistinės analizės matyti, kad dauguma mokinių geba teisingai parinkti santykinį įvardį *who* irrieveksmį *how* (9 ir 10 punktai), prijungiančius šalutinius pažyminio ir būdo aplinkybės sakinius. Kandidatai nesunkiai susidorojo su veiksmažodžio *būti* forma (1 punktas) bei aukštesniuju prieveksmiu *many* laipsniu (2 punktas). Kiek sunkiau mokiniams sekėsi parinkti reikiamus prielinksnius (5, 7, 13 ir 15 punktai): atitinkamai *for* adresatui, *to* kryptčiai, *since* laiko periodo pradžiai ir *on* vietai reikšti bei savybinio įvardžio *its* formą (8 punktas).

Pagal statistinės analizės rezultatus, ši užduotis buvo ganėtinai lengva. Manytina, kad mokiniams geriau pavyko atlikti tuos punktus, kurių artimiausia apsuptis yra lengvai suprantama (plg. 10 punktą, kuriame yra tarptautinis žodis *demonstrating*) ir kurių gramatinis modelis panašus į gimtosios kalbos gramatinį modelį (žr. tą patį 10 punktą, kur po *demonstrating*, kaip ir lietuvių ar rusų kalboje, eina *how*).

Kiek prasčiau buvo atlikti tie punktai, kurių artimiausias kontekstas buvo sudėtingesnis: nežinomi ar ne visai tiksliai suprasti žodžiai (plg. 13 punktą, kur *then* lengvai supainiojama su *than*), siūlomi atsakymai labai panašūs (plg. 8 punktą, kur siūlomos alternatyvos yra *its*, *it's*, *its'* ir *his*) bei kur gramatinis modelis skiriasi nuo gimtosios kalbos gramatinio modelio (plg. 6 punktą, kur būdvardis *popular*, skirtingai nuo lietuvių kalbos, reikalauja prielinksnio *with*, o kitas galimas prielinksnis *among* teikiamose pasirinktyse nebuvo numatyta).

Antroji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 44,59.

Užduotimi buvo tikrinami tokie kalbos priemonių vartojimo gebėjimai: pagal kontekstą ir situaciją parinkti veiksmažodžio rūšį, veikslą ir laiką, sudaryti reikiamą formą.

Iš statistinės analizės matyti, kad remdamiesi kontekstu dauguma mokinių sugeba parinkti ir/arba sudaryti paprastas veiksmažodžio formas: veikiamosios rūšies paprastąjį būtajį laiką (1 punktas: *Last week I saw on the news a girl...* 10 punktas: *Since my childhood I had been living abroad before I came here.*), esamąjį laiką neigiama forma (4 punktas: *I don't understand why others don't do the same.*).

Tačiau sudėtingesnės veiksmažodžio formos sukėlė nemažų sunkumų. Ypač sudėtinga jiems buvo parinkti ar sudaryti neveikiamosios rūšies laikų formas, kurios nebūdingos lietuvių kalbai (2 punktas: *...a girl who was told by her teachers*; 15 punktas: *The best stuff isn't even the stuff you are asked to do*). Beje, tokio pobūdžio užduoties punktai neblogai paskristė skirtingų pasiekimų lygių mokinius (2 punkto skiriamoji geba – 55,00; 15 punkto – 44,17). Taip pat mokiniams sunkiau sekėsi parinkti ar sudaryti bei be klaidų užrašyti atliktinių (Perfect) laikų formas, ypač jei dar reikėjo ir reikiamoje vietoje įrašyti žodį *just* (6 punktas: *My mother has just bought me a new bottle of sun lotion* ir 11 punktas: *Things have changed a lot since then.*).

Nemažai mokinių suklydo parinkdami veiksmažodžio laiko formą laiko šalutiniame sakinyje (7 punktas: *I am going to use it next week on Friday when we are having/have a picnic*) bei parinkdami veiksmažodžio formą sakinyje, kurio matyt neatpažino kaip šalutinio (8 punktas: *The first photographs I took were of my boyfriend and friends.*)

Trečioji kalbos vartojimo testo užduotis

Pagal statistinės analizės rezultatus šios užduoties sunkumas buvo 45,71.

Užduotimi buvo tikrinami kalbos priemonių vartojimo gebėjimai, susiję su žodžių daryba: suprasti tekstą bei parinkti žodžių darybos modelį nurodytam žodžiui; sudaryti priesaginius ir priešdėlinius nurodytų žodžių vedinius taip, kad jie tiktų vartoti nurodytame kontekste, bei be klaidų naujuosius žodžius užrašyti.

Statistinės analizės rezultatai rodo, kad lengviausi buvo tie darybos modeliai, kurie buvo taikyti dažniau vartojamiems žodžiams sudaryti (1 punktas: *suitable* iš *suit*, 4 punktas: *different* iš *differ*, 8 punktas: *usually* iš *usual*).

Tuo tarpu labai sunkus pasirodė esąs priešdėlinis vedinys, kai iš žodžio *approval* (3 punktas) reikėjo padaryti priešingos reikšmės žodį *disapproval*. Šį punktą įveikė tik 16,79 laikiusiųjų egzaminą. Nelengva buvo ir daiktavardžių daryba (9 punktas: *failure* iš *fail*, 10 punktas: *ability* iš *able*). Paskutiniojo sunkumą galėjo nulemti ir sudėtingesnė rašyba. Nepaisant to, abu paskutiniai punktai pakankamai gerai diferencijavo skirtingų pasiekimų lygių mokinius (skiriamoji geba atitinkamai 50,00 ir 45,00).

Lyginant 2005 m. kalbos vartojimo testą su 2004 m. kalbos vartojimo testu (žr. 4) galima pastebėti, kad 2005 m. testas geriau paskirstė mokinius ir objektyviau įvertino jų kalbos vartojimo žinias bei gebėjimus jas taikyti (žr. Statistinės analizės 5 diagrama). 2005 m. kalbos vartojimo testas labai panašiai koreliuoja su visa egzamino užduotimi kaip ir 2004 m. kalbos vartojimo testas (koreliacijos indeksai atitinkamai 0,84 ir 0,83).

4. Rašymo testo rezultatų analizė

Rašymo testo specifikacija

Testo lygis

Rašymo gebėjimų tikrinimo užduotis atitinka Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose numatytus bendrojo kurso rašytinio teksto kūrimo pasiekimų reikalavimus, kurie orientuojami į Europos Tarybos nustatytą kalbos mokėjimo lygį „Slenkstis“ (*Threshold*) (B1).

Testo formatas/Užduoties tipas

Rašymo testą sudaro viena rašytinio teksto kūrimo užduotis – parašyti asmeninį neoficialų laišką (laišką draugui). Užduotyje nurodomi tam tikri turinio punktai.

Kuriamo teksto ilgis

Kuriamo teksto apimtis yra 130-150 žodžių.

Taškų skaičius

Maksimalus taškų skaičius – 20, arba penktadalis visų egzamino taškų.

Laikas

Rašymo testo užduočiai atlikti skiriama 50 minučių, tačiau mokiniai gali patys planuoti savo laiką ir paskirstyti jį pagal savo poreikius ir galimybes, nes kitų testų (skaitymo ir kalbos vartosenos) sąsiuviniai susegti kartu su rašymo sąsiuvinium, ir realiai laikas, skirtas konkrečioms testams, nėra kontroliuojamas.

Tikrinami gebėjimai

Rašymo testu tikrinami šie rašytinio teksto kūrimo gebėjimai:

- logiškai ir nuosekliai išdėstyti užduotį atitinkantį turinį,
- tinkamai organizuoti/komponuoti tekstą,
- parinkti užduotį atitinkantį teksto išdėstymą,
- parinkti kuriamo teksto tikslą atitinkančias kalbos raiškos priemones,
- parinkti kalbos stilių pagal kuriamą situaciją ir adresatą,
- taisyklingai vartoti kalbos priemones.

Rašymo tikslai (intencijos) ir kuriamo teksto tipas

Kuriant laišką, iš mokinių tikimasi, kad jie realizuos tokias komunikacines intencijas: padėkoti, pakviesti, teikti informaciją, reikšti mintis, jausmus, pasiteirauti informacijos. Kuriamas mišraus tipo tekstas, galintis turėti aprašymo, pasakojimo, aiškinimo, argumentavimo elementų.

Kuriamo teksto temos

Rašymo testo temos atitinka Užsienio kalbos mokyklinio brandos egzamino programoje numatytas jaunimo gyvenimo ir kelionių temas, apimančią tokius potenius: asmeniniai išgyvenimai, santykiai su bendraamžiais, laisvalaikis (kelionės), įvairiapusė informacija apie kraštą ir žmones.

Strategijos, reikalingos rašymo testo uždoučiai atlikti:

- teisingas uždouoties suvokimas,
- teisingas pagrindinės komunikacinės intencijos suvokimas,
- tinkamas kuriamo teksto planavimas, minčių telkimas į pastraipas,
- tinkamų pavyzdžių pateikimas

Vertinimo kriterijai

Rašymo testas buvo vertinamas pagal egzamino programoje numatytus bendruosius kriterijus. Jie atspindi santykinę svarbą ir patiekiami šioje lentelėje:

Kriterijus	Deskriptoriai	Svarba
Turinys	Komunikacinio tikslo pasiekimas Atitikimas temą Minties rišlumas (koherencija) Argumentų, detalių, pavyzdžių tinkamumas Turinio išsamumas, apimtis	30-25 proc.
Organizavimas Struktūra Forma	Loginis išdėstymas / seka / nuoseklumas Teksto struktūra/ skirstymas į tinkamas dalis Teksto dalių (su)jungimas Teksto rišlumas (kohezija) Apiforminimas (išdėstymas lape)	30-25 proc.
Kalbos priemonių vartojimas	Žodyno tinkamumas ir turtingumas Registro tinkamumas Struktūrų įvairovė ir sudėtingumas Gramatinis taisyklingumas Leksinių ir gramatinių formų bei struktūrų tinkamumas ir taisyklingumas	40-50 proc.

Konkrete vertinimo skalė mokinių atsakymams vertinti pateikiama statistinėje analizėje (14 p.)

Rašymo testo rezultatai. Statistinės analizės interpretacija

Rašymo testo rezultatų vidurkis

Kaip matyti iš rašymo testo taškų pasiskirstymo kreivės (žr. Statistinės analizės 6 diagrama, 3 p.), rašymo testo rezultatų vidurkis yra 10,39 taškų (iš 20 galimų).

Toliau pateikiama mokinių rašytinio teksto kūrimo gebėjimų analizė pagal rašymo uždouoties vertinimo lentelę (žr. Statistinės analizės 14 p.) Analizė iliustruojama autentiškais mokinių tekstais, kurių kalba netaisyta.

1 kriterijus. Turinys

Turinio įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas statistinėje analizėje (žr. 14 p.) Iš jos matyti, kad penktadalis mokinių (21,05 proc., 2004 metais – tik 6,45 proc.) realizavo visas komunikacines intencijas bei įvykdė visus uždouotyje nurodytus punktus. Tų, kuriems tai pavyko prasčiau, yra gerokai daugiau: jie pasiekė tik pagrindines komunikacines intencijas (31, 83 proc.) arba jų iš esmės nepasiekė (8,52 proc.), arba jiems tai iš viso nepavyko. Todėl jų darbų turinys įvertintas 0 (8,52 proc., pernai – 9,48 proc.). Tai, kad penktadaliui laikusių pavyko išsamiai atskleisti laiško turinį, galima paaiškinti tuo, kad uždouotyje buvo aiškiai nurodyta, ko tikimasi: išvardyti tiek turinio punktai, tiek komunikacinės intencijos,

kurias reikia realizuoti. Be to, matyt, šie mokiniai mokykloje yra rašę panašaus tipo tekstus ir yra susipažinę su šio žanro ypatumais.

Panagrinėkime keletą pavyzdžių turinio aspektu.

Mokinio A tekstas

Hello Agita,

I am very happy because I have a very good pen-friend! Thank you for your photos, I saw that you have a great time with your friends in summer.

In summer holidays I often go to my aunt in Vilnius. We go to the concerts and other interesting places. Of course I like to visit and my best friend in Moletai. She lives near a big lake and when I go there in summer, we often go to the lake, we talk, swim and have a very good time together. In the evening we sit near the fire and tell each other horror stories.

What do you think about Lithuania, would you want to spend your summer holidays here? I would like to know where you would want to go and what places you would want to see in Lithuania.

See you soon!

Rita. (145 žodžiai)

Šiame laiške autorė suprato, ko reikalauja užduotis. Savo laiške draugei ji atsakė į visus punktus: padėkojo už nuotraukas, pakvietė paviešėti draugę pas save, papasakojo, ką ji pati paprastai veikia vasarą, bei paklausė, ką draugė pageidautų pamatyti Lietuvoje. Labai panašūs turinio požiūriu yra ir kitų trijų mokinių tekstai (B, C ir D), tačiau pažymėtina, kad pastarieji yra per ilgi – žodžių skaičių viršija 40 ir daugiau žodžių. Pagrindinė priežastis – nebūtinai turinys, mėginimas įterpti papildomų šnekamosios kalbos žodžių, kurie perkrauna tekstą, užgožia pagrindinę mintį (žr. mokinio C tekstą: *Oh, I have to say, I dare ask you, Am I right?, Really, I can say* ir pan.). Mokiniai B ir D mintis formuluoja nepakankamai glaustai, įsileidžia į nereikalingų detalių perpasakojimą.

Mokinio B tekstas

Dear Agita

At first I want to thank you for the letter and for the photos. They are wonderful. If you don't mind I would like to see more photos about your country. And if you want I can send my photos.

I wanted to ask you, maybe you would like to come to Lithuania on your summer holidays? I thought it would be great to meet you in real. What do you think?

Every summer our family go near the sea if the weather is good or if my parents are not working. Sometimes we go near the lake for one or two days. The water in the lake it's not so cold like in the sea, so we can swim as much as we want. And if you would like one day we can go to the capital to look seesights. There are a lot of musiemns in the capital Vilnius and they all are very interesting. Of course we will do everythink what you would like to do.

I'll be waiting for your letter, so please answer me as soon as you can. Hope this summer holidays will be my best that I ever had.

See you!

Milda (201 žodis)

Mokinio C tekstas

Dear Agita

Hello! How are you? It seems ages since we last met and I have so much to tell you. I even don't know where to start. Oh, I have to say thank you for the photos you've sent me. They are really great. My friends had a great time watching them.

I dare ask you - maybe you'd love to come to Lithuania next summer. It would be so wonderful! We would do so many interesting things together, such as going to the museums, sightseeing and just hanging on in the cafes. Maybe you have any special wishes? Just tell me and I'll try to do my best fulfilling them, really. Maybe you have an e-mail? Give it and it'd be easier to chat.

Thinking about summer... I'll tell you what I usually do and maybe you'll decide that you'd love to join me. So, to start with, I have to say that my hobby is going for walks. Really, it's so simple but fun - walking in the nice places. Of course, my walkman is with me and the best music sounds during my walks. In the evenings I usually go to the clubs. My classmate has a club "Deep light" and I spend my evenings there. Well, some weeks are usually spent by the sea, and this is the greatest thing. Oh, I've forgotten sightseeing - you'd love it, no doubt... Am I right?

I am looking forward to hearing from you.

Love

Eglė. (245 žodžiai)

Mokinio D tekstas

Dear Agita!

Thank you for the letter very much. I got it 3 days ago. And now, when I have free time, I decided to write to you too.

I want to thank to you, because by the letters were some photo. It was very interesting and nice. The first time I could see your boyfriend Bill, I saw your parents too...

Agita, would you like to come to me for summer holidays? If you will have free time, please, come to me. We will have a good time.

You know that I live in village. But when I have free time, when I have holidays, I go to the seaside - Baltic Sea. There are lots of museums, and interesting places, And I visit its, but not all. And I can say, that the summer I spend so interesting.

Agita, I know that you are interested with my country, because you speak about it very often. And you want to know about it more and more. Come here I want to see you in Lithuania. You will find what country it is!

Please, write soon!

Best wishes to you, to your family!

Yours sincerely,

Naglis (195 žodžiai)

Interakcinio žanro tekste (laiškai, žinutės, rašteliai) reikėtų atidžiau laikytis užduoties ir nesiimti plačiai interpretuoti kiekvieno jos punkto, nes dažniausiai užduoties punktų išdėstymas suponuoja tiek struktūrą, tiek turinį. Pavyzdžiui, pradžioje dėkodami už gautas nuotraukas mokiniai parodo, kad yra mandagūs, bei užmezga kontaktą tolimesniam bendravimui. Be to, pirmasis punktas atlieka lyg ir įžanginę funkciją. Todėl jo plėtoti nederėtų. Pakviesti draugą/ę pavišėti yra pagrindinis rašomo laiško tikslas, tolimesni punktai skiriami šiam tikslui pagrįsti. Vienas iš jų skiriamas pasakojimui apie tai, kaip autorius paprastai praleidžia atostogas. Mokinio B tekste kvietimas ir pasakojimas supinti į vieną, todėl susidaro nenuoseklumo ir blaškymosi įspūdis. Mokinio E tekste (žr. žemiau) punktas apie autoriaus atostogas iš viso praleistas. Todėl šis tekstas turinio požiūriu yra aiškiai nepakankamas:

Mokinio E tekstas

Hi Agita,

I would like to thank you for your letter and pictures. They are so beautiful. I would like to ask you to come to Lithuania. It is so nice just now. Everything is in blossom. If you can't come this month, may be you would see me later in summer. What are your ideas about it, I mean, I miss you so much. I would show many interesting places, such as Nida, Palanga, Trakai.

If you have your special plans, please, write as soon as possible. By the end of June I will be totally free. We both could have incredible time together.

That's all by now.

Best wishes to your friends.

Love

Deimantas. (116 žodžių)

Šiame laiške autorius nenurodo, kaip jis paprastai praleidžia atostogas, tačiau netikėtai atsiranda kita mintis (*I miss you so much*), kuri tiesiogiai nesusijusi su pagrindine laiško tema ir kuri nustelbia pirmą kvietimo motyvą.

Kai kuriuose laiškuose mokiniai dar menčiau atsako į nurodytus punktus, ima rašyti apie save, savo šeimą ir pan. Taip atsiranda nereikalingo turinio, pagrindinė komunikacinė intencija beveik nerealizuojama (žr. mokinio F tekstą).

Mokinio F tekstas.

Dear Agita,

Greetings from Lithuania! My name is Giedrius. I live in Vilnius. Thank you for the photos, you looks nice. I live in a house with my family.

There are three of us now: my parents and I. I am eighteen years old. I'm tall, about 1,75 and slim. As you can see from my photo. I've got blue eyes and short dark hair. I love sports, basketball. My favourites. What do you think about summer holidays in Lithuania? Would you come in my country this week? We would have a good time together because there are many interesting things to do. Also there are many fabulous places where to go. People are very friendly. You could taste our nacional food. I am play basketball, football.

Giedrius (128 žodžiai)

Žodžių skaičius yra pakankamai svarbus vertinimo kriterijus, kuris rodo, kaip mokinys sugeba formuluoti ir organizuoti mintis (plg. mokinių B, C ir D tekstus, kuriuose yra per daug žodžių, ir mokinio A tekstą, kuriame žodžių skaičius optimalus).

Turinio realizavimas dažnai yra glaudžiai susijęs su dėstomo teksto struktūra, o interakcinio žanro tekstuose - ir su išdėstymu.

2 kriterijus. Teksto organizavimas

Teksto organizavimo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 14 p.). Kaip matyti, tik 12,78 proc. darbų teksto organizavimas ir išdėstymas vertinamas didžiausiu taškų skaičiumi – 5 (pernai 17,74 proc.). Didžiuma darbų apibūdinami kaip turintys nedidelių dėstymo problemų, susijusių su teksto jungimo priemonių stoka, minčių plėtojimu ar pagrindimu ir pan.

Struktūros požiūriu mokinių A, B, C ir D tekstai yra parašyti neblogai. Beveik visuose keturiuose darbuose mintys nuosekliai telkiamos pastraipomis, kiekviena jų plėtojama gana nuosekliai. Tačiau pastraipas į bendrą tekstą derėtų jungti jungiamosiomis frazėmis: *first, second, then, next, in conclusion* ir pan. Mokinio C tekste atsiranda frazė *to start with*, tačiau ne laiško pradžioje, o viduryje. Ypač jungiamųjų frazių stokojama mokinio A tekste. Taip pat minėtame tekste laiško pabaigoje aiškiai trūksta kontaktą palaikančios frazės, kuria dažniausiai prašoma draugo parašyti, paskambinti ar reiškiamas viltis, jog kontaktas nenutrūks. Tuo tarpu mokinių B, C ir D tekstuose baigiamoji frazė yra.

Pagrindinės tipinės teksto organizavimo ir išdėstymo klaidos yra šios:

- Netinkamas skaidymas pastraipomis, pavyzdžiui, mokinio B tekstas, kur mintys apie tai, kaip autorius praleidžia atostogas ir draugo kvietimas paviešėti supinami į vieną tekstą; mokinio E tekste padėka už nuotraukas ir kvietimas atvykti į Lietuvą taip pat suplakami į vieną.
- Beveik nevartojamos jungiamosios frazės arba jos vartojamos ne vietoje. Dažniau pasitaikė elementarūs jungiamieji žodžiai *so* (mokinių B ir C tekstai), *to start with* (mokinio C tekstas) ir *also* (mokinio F tekstas). Dauguma atvejų jų visai nebuvo arba jų funkciją atliko įterpinys *you know* arba tiesioginis kreipinys (žr. mokinio D tekstą).

Laiško dėstymas dažnai susijęs su tinkamai sociolingvistinėje situacijoje pasirinktomis leksinėmis ir gramatinėmis priemonėmis.

3a kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas

Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinio tinkamumo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 14 p.). Iš jos matyti, kad tik 3,76 proc. mokinių vartojo pakankamai platų žodyną ir tinkamas gramatines struktūras, kurios atitiko kontekstą, tikslą bei adresatą. Taip pat šiuose darbuose pasirinktas neutralus registras. Dauguma mokinių vartojo vidutinišką žodyną, skurdesnes gramatines struktūras.

Kadangi pagal užduotį reikėjo parašyti laišką draugui, atrodo, nesudėtinga buvo laikytis neutralaus registro. Tuo tarpu mokiniai dažnai nukrypdavo arba į pernelyg familiarų, tik šnekamajai kalbai būdingą raišką, arba imdavo rašyti tokiais žodžiais, kurie labiau tiktų ne draugui, o adresatui, kuris pagal amžių, užimamas pareigas ar kitus socialinę padėtį ir/arba rangą žyminčius parametrus yra aukščiau už rašantįjį.

Pagrindiniai trūkumai, išryškėję analizuojant mokinių darbus pagal šį kriterijų, yra tokie:

- Pagal registrą netinkantis kreipinys ir/arba baigiamoji frazė ar jos nebuvimas. Asmeniniuose laiškuose frazė *yours sincerely* yra vengtina, nes yra būdinga formalesniam registru (žr. mokinio D tekstą); pasitaikė, kad baigiamosios frazės mokinys visai nevartojo (mokinio F tekstas). Gana dažną kasdieninio pasisveikinimo žodį *hello* ar familiarųjį *hi* derėtų keisti neutraliu, laiškui būdingu *Dear* (žr. mokinių A ir E tekstus). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vartojamas laiško pradžioje šis žodis neturi kituose kontekstuose išryškėjančios reikšmės *brangusis, brangioji* (plg. *my dear friend*) Jis atlieka tik laiško pradžios, pasisveikinimo, kreipinio funkciją ir įvairiuose kontekstuose gali turėti tokias reikšmes: *gerbiamasis, gerbiamoji, sveiki, sveikas, labas ir pan.*

- Išskirtinai sakinio teksto elementai neutralaus registro laiške: *gonna, wanna, 'cause* ir t.t.
- Mandagumo normų nepaisymas: *I want to know; Come here, I want to see you...*

Atkreiptinas dėmesys, kad net 11,03 proc. mokinių darbų žodynas buvo itin siauras, gramatinės struktūros menkos, todėl vertinamos 0 taškų. Tokiuose darbuose žodžių skaičius dažnai siekė ne daugiau kaip pusę (apie 60-70).

Sociolingvistinio kalbos struktūrų tinkamumo kriterijus glaudžiai susijęs su vartojamų kalbos priemonių taisyklingumu.

3b kriterijus. Kalbos priemonių vartojimas: leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumas (įskaitant rašybą)

Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumo įvertinimo procentinis pasiskirstymas pateikiamas Statistinėje analizėje (žr. 14 p.). Iš jos matyti, kad puikiai leksines ir gramatines struktūras valdo vos 2,26 proc. mokinių, o šis kriterijus įvertintas 0 net 19,3 proc. darbų. Nors lyginti su 2004 m. rezultatais yra kiek sunkiau dėl ne visai vienodų vertinimo skalių, tačiau pagrindinės tendencijos išlieka tos pat – taisyklinga kalba parašytų darbų yra beveik 10 kartų mažiau nei visiškai prastų.

Analizuojant darbus pagal šį kriterijų, išryškėjo tokie pat trūkumai, kaip ir kalbos vartojimo teste. Be elementarių veiksmažodžio laikų, modalinių veiksmažodžių, vardažodžio skaičiaus, pasitaikė gausių artikelio, prielinksnių, žodžių tvarkos bei žodžių junglumo (kolokatų) klaidų, tokių kaip *you are interested with my country, to visit in Lithuania; we went at the sea*. Taip pat nemažai klaidų galėjo atsirasti dėl gimtosios kalbos įtakos: *to visit and my best friend, Maybe you have any special wishes?, I very want to see you* etc. Pasitaikė nepilnų, tik šnekamajai kalbai būdingų sakinių: *And your photo.; My favourites*.

5. Rašymo užduočių (atsakymų) vertinimo pavyzdžiai

Nagrinėjant analizei atrinktus darbus paaiškėjo, kad dėl įvairių priežasčių vertintojai tuos pačius vertinimo kriterijus interpretavo skirtingai. Tokia situacija galėjo susidaryti ir dėl ribotų galimybių pasitarti su kolegomis, dirbančiais panašų darbą kituose rajonuose. Todėl norėtusi atkreipti dėmesį ne tik į bendrąsias mokinių darbų vertinimo tendencijas ar atsitiktinai sutapusius ypatumus, bet ir į konkrečių darbų vertinimą.

Jeigu pažvelgtume į mokinio A tekstą, pastebėtume, kad turinio požiūriu jis yra pakankamai geras, nes atsakyta į visus reikalaujamus punktus. Todėl pagal šį kriterijų jis galėtų būti vertinamas didžiausiu taškų skaičiumi (5). Struktūros požiūriu jis yra kiek prastesnis dėl kelių priežasčių: nėra laišku būdingos pabaigos ir galutinės frazės (*Love, best wishes* ir pan.), be to, pastraipos, nors plėtojamos gana nuosekliai, tarpusavyje nėra jungiamos jungiamaisiais žodžiais. Todėl šio darbo struktūra vertintina 3 taškais. Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas galėtų būti apibūdinamas kaip pakankamas: nors žodynas nėra itin platus, vartojami kasdieniniai, gana elementarūs žodžiai, tačiau laikomasi registro reikalavimų - išlaikytas neutralus dėstymo tonas. Darbe vartojamos daugiausia paprastos, tačiau yra ir sudėtingesnių gramatinių struktūrų. Pagal šį kriterijų mokinio A tekstas vertintinas 4 taškais iš 5. Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumas vertintinas kaip pakankamai geras (mintį visada galima suprasti, kelios klaidelės pasitaikė sudėtingesnėse struktūrose: laikų derinimas sakinyje *I saw that you have*, klaidingas *and* vartojimas, yra artikelio klaidų), todėl vertintinas 4 taškais iš 5. Bendra taškų suma būtų 16 (iš 20 galimų).

Vertinant darbus, pasitaiko situacijų, kai sunku apsispręsti, kiek taškų skirti, ir linkstama vertinti pusę balo mažiau ar daugiau, nors tokių pusinių balų vertinimo skalėje nenumatoma. Todėl naudinga tam tikrus kriterijus taikyti kompleksiskai. Kitaip tariant, galima būtų skirti ne keturis vertinimo kriterijų blokus, o tik du – vertinti turinį kartu su struktūra, o kalbos priemonių sociolingvistinį tinkamumą kartu su taisyklingumu. Tuomet susidaro galimybė objektyviau įvertinti mokinio darbą.

Pamėginkime įvertinti mokinio B tekstą. Jame ne visai atsakyta į paskutinį reikalaujamą turinio punktą – paklausti, ką draugė norėtų pamatyti Lietuvoje. Tekste yra tik netiesioginė šio punkto užuomina, suformuluota, beje, netaisyklinga anglų kalba: *if you would like*. Be to, yra nereikalingo turinio – pirmasis punktą plėtojamas per plačiai. Dėl šios priežasties susidaro per daug žodžių. Taigi pagal turinio kriterijų darbas vertintinas 3 taškais iš 5. Struktūros požiūriu mokinio B tekstas yra pakankamai geras, parašytas laiško forma pagal reikalavimus. Tačiau pastraipos menkai siejamos tarpusavyje, vartojamos vos kelios jungiamosios frazės: *at first, and, so*. Taigi pagal šį kriterijų darbas vertintinas 4. Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas vertintinas irgi 4 taškais. Pagrindinės priežastys būtų tokios:

tinkamas, tačiau nelabai platus žodynas, sudėtingos gramatinės struktūros, tinkamas registras – nėra nei per daug formalus, nei per daug šnekamosios kalbos. Leksinių ir gramatinių struktūrų taisyklingumas dėl klaidų sudėtiniuose, o kartais ir paprastuose sakiniuose vertintinas 3 taškais. Iš viso – 14 taškų.

Mokinio C tekstas turinio ir struktūros požiūriu yra labai panašus į mokinio B tekstą – kiek per plačiai užsimota, prirašyta per daug, jungiamosios frazės atsiranda ne vietoje (*to start with*). Todėl turinys vertintinas 3, struktūra – 4 taškais. Leksinių ir gramatinių struktūrų sociolingvistinis tinkamumas galėtų būti vertinamas didžiausiu taškų skaičiumi (5), nes laiške laikomasi neutralaus registro, žodynas pakankamai turtingas. Kalbos priemonės taisyklingumo požiūriu visgi nėra visiškai be klaidų, todėl vertintinas 4 taškais. Bendras taškų skaičius – 16.

Mokinio D tekstas. Šiame tekste atsakyta beveik į visus turinio punktus, išskyrus paskutinį – užuot paklausęs, ką draugė norėtų pamatyti ar nuveikti Lietuvoje, autorius užtikrintai teigia, kad ji tikrai domisi jo šalimi ir norėtų kuo daugiau apie jo šalį sužinoti. Be to, atsakydamas į pirmąjį punktą jis jį pernelyg išplėtoja pateikdamas nereikalingo turinio. Rašydamas apie savo atostogas, jis šlieja mintį apie muziejus prie minties apie poilsį pajūryje, dėl ko atsiranda minties šuolis arba loginis netikslumas. Mintis apie įdomias vietas yra neinformatyvi. Visa pastraipa plėtojama kiek chaotiškai. Todėl turinio požiūriu darbas vertintinas 3 taškais.

Darbo struktūra yra vidutiniška. Mokinys telkia mintis pastraipomis, tačiau nesieja jų jungiamaisiais žodžiais ar frazėmis. Dvi pastraipas jis pradeda kreipiniu *Agita*, vieną – fraze *you know*, kurios, greičiausiai, ir atlieka jungiamųjų frazių vaidmenį, tačiau anglų kalba rašomiems laiškam yra nebūdingos. Pastraipos plėtojamos nevienodai. Pirmoji ir antroji išdėstoma gana nuosekliai, tuo tarpu trečiojoje išskirti teminių sakinių būtų nelengva, nes rašoma apie keletą dalykų: gyvenimą kaime, atostogas prie jūros bei muziejų gausą, po to daroma išvada, kad autorius įdomiai praleidžia vasarą. Todėl laiško struktūra vertintina 3 taškais.

Kalbos priemonių sociolingvistinis tinkamumo požiūriu laiškas atrodo kaip kelių registrų mišinys. Jis pradamas neutraliai, o baigiamas labai formaliai (*yours sincerely*). Didesnė teksto dalis atitinka neutralų registrą, tačiau sakinyje *Please, write soon* yra per daug tiesmukiškas. Laiško žodynas ribotas, tačiau yra tiek paprastų, tiek sudėtingų struktūrų. Todėl šiuo požiūriu laiškas vertintinas 3 taškais.

Kalbos taisyklingumo požiūriu laiškas vertintinas ne daugiau nei 2 taškais, nes jame pasitaiko nemažai prielinksnių, žodžių tvarkos, laikų vartojimo klaidų. Taigi visas darbas vertintinas 11 taškų.

Mokinio E tekstas. Turinys atskleidžiamas labai ribotai. Autorius visiškai užmiršta vieną užduoties punktą ir nieko neparąšo apie tai, kaip jis praleidžia savo atostogas. Laiške, kurio apimtis žodžiais nepasiekia minimalios, dar yra nereikalingo turinio, dėl ko susidaro neišbaigto, kiek tiesmuko rašto darbo įspūdis. Todėl turinio požiūriu jis vertintinas 2 taškais. Darbo struktūra vertintina 3 taškais, nes nors mintys telkiamos pastraipomis, pastarosios tarpusavyje nejungiamos jungiamaisiais žodžiais, o ir pačios plėtojamos netolygiai. Pirmojoje pastraipoje suplakamos kelios visai skirtingos mintys. Tuo tarpu sociolingvistinis kalbos priemonių tinkamumas yra pakankamai geras, žodynas tinkamas, todėl pagal šį kriterijų darbas galėtų būti vertinamas 5 taškais. Kalbos priemonių taisyklingumo aspektu tekstas atitiktų 4 taškais vertinamo darbo aprašymą. Taigi iš viso mokinio E tekstas vertinamas 14 taškų.

Mokinio F tekstas. Šio teksto turinys atitinka nulių taškų vertinamo turinio aprašymą – labai siauras turinys, daug turinio neatitinka užduoties, komunikaciniai tikslai nepasiekti. Laikantis vertinimo instrukcijų, tokio darbo kitais aspektais vertinti nebereikia.

Lyginant 2005 m. rašymo testą su 2004 m. rašymo testu (žr. 4) galima pastebėti, kad 2005 m. testas labai panašiai paskirstė mokinius ir įvertino jų rašymo gebėjimus (žr. Statistinės analizės 5 diagramą). 2005 m. rašymo testas šiek tiek prasčiau koreliuoja su visa egzamino užduotimi negu 2004 m. rašymo testas (koreliacijos indeksai atitinkamai 0,59 ir 0,64).

6. Bendrosios rekomendacijos

Dėl kalbinių gebėjimų ugdymo

Daug bendrojo pobūdžio rekomendacijų dėl kalbinių gebėjimų ugdymo galima rasti 2004 metų valstybinio brandos egzamino analizėje (žr. 5). Specifinių patarimų dėl rašymo gebėjimų ugdymo ir vertinimo pateikiama valstybinio 2005 m. anglų kalbos brandos egzamino kokybinėje analizėje (žr. 6).

Dėl atvirųjų atsakymų vertinimo

Atvirieji ir pusiau atvirieji atsakymai geriau atspindi mokinių žinias ir gebėjimus negu uždarieji atsakymai, nes uždaruosius atsakymus galima atspėti net ir nežinant teisingo atsakymo. Atvirosios ir pusiau atvirosios uždutys leidžia objektyviau įvertinti mokinius, efektyviau derinti kriterinio ir norminio vertinimo principus, sėkmingiau įgyvendinti valstybinio egzamino tikslus – įvertinti mokinių pasiekimus ir paskirstyti juos konkursinėje eilėje. Atvirųjų ir pusiau atvirųjų užduočių vertinimo instrukcijos turėtų numatyti diferencijuotą atsakymų vertinimą, siekiant kuo tiksliau ir objektyviau įvertinti kiekvieno individualaus mokinio žinias ir gebėjimus.

Dėl rašymo užduočių turinio ir apimties

Reikėtų ugdyti mokinių gebėjimą tinkamai interpretuoti užduotį ir ją atskleisti tinkamos apimties tekstu. Mokytojai galėtų duoti mokiniams tokias rašymo užduotis, kurios nurodytas reikalaujamų žodžių skaičius. Taip būtų ugdomas supratimas apie teksto apimtį žodžiais.

Dėl rašymo užduočių vertinimo kriterijų interpretavimo

Mokytojai, ypač mokyklinio egzamino vertintojai, turėtų daugiau kalbėtis su kolegomis apie rašytinių tekstų vertinimą, pasidalinti mintimis apie tai, kaip jie supranta, interpretuoja ir taiko vertinimo kriterijus ir pan. Tai padėtų mokytojams/vertintojams suvienodinti ar bent jau supanašinti jų supratimą apie tai, koks rašytinis tekstas yra puikus/labai geras/geras ir pan. Reikėtų pagalvoti apie tai, kad mokyklinio brandos egzamino vertintojai galėtų aktyviai dalyvauti nuolat vykstančiuose valstybinio brandos egzamino vertintojų seminaruose, kuriuose nemažai laiko skiriama rašytinio teksto vertinimo kriterijų aptarimui ir interpretavimui.

7. Literatūra

1. *2004 ir 2005 metų brandos egzaminų programa. Užsienio kalba. Anglų, prancūzų, rusų, vokiečių.* Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Nacionalinis egzaminų centras. 2003.
2. Council of Europe. 2001. *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment.* Cambridge: CUP.
3. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. XI-XII klasei.* Vilnius, 2002.
4. *Mokyklinių brandos egzaminų rezultatai. Statistinė analizė. Kokybinė analizė.* 2004. Anglų kalba. NEC.
5. *Valstybinių brandos egzaminų rezultatai. Statistinė analizė. Kokybinė analizė.* 2004. Anglų kalba. NEC.
6. *Valstybinių brandos egzaminų rezultatų kokybinė analizė.* 2005. Anglų kalba www.nec.lt